การวิจัยติดตามและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

The Research of Follow-up and Assessment of Learner Characteristics According to the Desirable outcomes of National Education Standards

*ชูชาติ พ่วงสมจิตร์[1] พิชิต ฤทธิ์จรูญ[2]
เก็จกนก เอื้อวงศ์[3] กุลชลี จงเจริญ[4] นงเยาว์ อุทุมพร[5] และ ฐิติกรณ์ ยาวิไชย จารึกศิลป์[6]
Choochat Phuangsomjit[1] Pichit Ritjaroon[2]
Ketkanok Urwongse[3] Koolchalee Chongcharoen[4] Nongyao Utoomporn[5] and Thitikorn Yawichai Jaruesil[6]
[1-2]รองศาสตราจารย์ ดร., ข้าราชการบำนาญ
[1-2]Assoc. Prof. Dr., Retired Government Official
[3-4]รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
[3-4]Assoc. Prof. Dr., School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University
[5]รองศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
[5]Assoc. Prof. Dr., Faculty of Education, Thonburi Rajabhat University
[6]อาจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
[6]Lecturer Dr., School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University
*Corresponding author. E-mail: choo_2500@yahoo.com

Received : May 7, 2023
Revised : October 9, 2023
Accepted : December 2, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ประเมินคุณลักษณะผู้เรียน (2) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน และ (3) นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเชิงปริมาณประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู/อาจารย์ กรรมการสถานศึกษาผู้ปกครองและผู้เรียน 4,400 คน และผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่ม 143 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม 26 ฉบับ และแนวคำถามการสนทนากลุ่ม 17 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า (1) คุณลักษณะของผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา โดยภาพรวมมีคุณลักษณะตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ในระดับมาก (2) สภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน พบว่า ทุกระดับมีการดำเนินการเพื่อมุ่งบรรลุตามผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ และ (3) แนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ คือ (3.1) ควรสื่อสารและถ่ายทอดนโยบายให้ถึงทุกสถานศึกษา (3.2) ควรปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ (3.3) ควรเน้นการเรียนรู้เชิงรุก (3.4) ควรเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และสถานประกอบการ (3.5) ควรเน้นการวัดประเมินผลตามสภาพจริง (3.6) ควรแก้ปัญหาเรื่องครูไม่เพียงพอ (3.7) ควรบริหารจัดการให้สถานศึกษาในทุกสังกัดมีคุณภาพเท่าเทียมกัน (3.8) ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และ (3.9) ควรบูรณาการระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและการนิเทศการศึกษาให้สอดรับและส่งเสริมต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

คำสำคัญ: การติดตามและประเมินผล, คุณลักษณะผู้เรียน, ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา, มาตรฐานการศึกษาของชาติ

Abstract

The objectives of this research were (1) to assess learner characteristics; (2) to study the conditions of administration and management of educational institutions to develop learner characteristics, and (3) to propose educational management guidelines to achieve desirable outcomes based on the National Education Standards, B.E. 2561. This study was mixed-method research. The research sample of this study consisted of 4,400 questionnaire respondents classified into school administrators, teachers/instructors, school board members, parents and students. Also, the key research informants were 143 persons who participated in focus group discussion. The research tools used to collect quantitative data were 26 questionnaires and 17 question guidelines for focus group discussion. Data were analyzed by mean, standard deviation and content analysis. The research results showed that (1) in overall, characteristics of learners according to the desired outcome framework at all educational levels were rated at the high level; (2) regarding the administration and management conditions of educational institutions to develop learner characteristics, it was found that at all levels there were the actions aiming to achieve the desirable outcomes specified in the national educational standards. (3) educational management guidelines to obtain desirable outcomes based on the National Education Standards, B.E. 2561 for all levels of education were as follows: (3.1) the policy should be communicated and conveyed to all educational institutions; (3.2) the school curriculum should be improved to become the competency-based curriculum; (3.3)should focus on active learning; (3.4) should focus on the participation of the community, society and enterprises; (3.5) should emphasis on authentic assessment; (3.6) the problem of insufficient teachers should be solved; (3.7) the resources should be allocated and managed to ensure equal quality of all types of educational institutions; (3.8) the participation of all sectors should be promoted.; and (3.9) the educational quality assurance system and educational supervision should be integrated to conform and promote the implementation of national educational standards.

Keywords: Monitoring and evaluation, Learner characteristics, Desirable educational outcomes, National education standards

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มาตรฐานการศึกษาของชาติเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ของคนไทย เพื่อให้สถานศึกษาทุกระดับและทุกแห่งยึดเป็นกรอบในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา โดยมาตรฐานการศึกษาฉบับแรกเกิดขึ้นตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้สภาการศึกษามีหน้าที่พิจารณาเสนอมาตรฐานการศึกษาของชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) จน พ.ศ. 2547 คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบต่อมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติฉบับแรก และมาตรฐานการศึกษาฉบับดังกล่าวได้ใช้เป็นกรอบและเป้าหมายในการจัดการศึกษามาระยะหนึ่ง ซึ่งต่อมาสำนักงานเลขาธิการ

สภาการศึกษาได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาของชาติฉบับใหม่ขึ้น ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบในคราวประชุมวันที่ 2 ตุลาคม 2561 ซึ่งก็คือมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561

มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2561 เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับสร้างคนไทย 4.0 ภายใต้จุดหมายร่วมคือการธำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งยึดเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาผู้เรียนไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามคุณลักษณะ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ผู้เรียนรู้ เพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี 2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อสังคมที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และ 3) พลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อสันติสุข และเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาใช้เป็นเป้าหมายในการสนับสนุนการจัดการศึกษา เป็นแนวทางในการส่งเสริม กำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา รวมทั้งการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ในมติเห็นชอบกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการขับเคลื่อนชี้แจงแนวทางแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถแปลงกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างสอดคล้อง เชื่อมโยงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งกำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ในช่วงระยะเวลาที่มีการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติและดำเนินการอย่างต่อเนื่องนั้น มีความสำคัญที่จะช่วยให้ทราบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่สะท้อนด้านคุณลักษณะของผู้เรียน ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและความต้องการที่แท้จริงของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่หน่วยงานระดับนโยบายไปจนถึงหน่วยงานผู้ปฏิบัติ หรือแม้แต่ชุมชนและสังคมที่จะต้องนำมาพิจารณาในการปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะส่งผลให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้

การประกาศใช้และการขับเคลื่อนมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ได้ดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้ว ซึ่งน่าจะเห็นผลของการดำเนินการตามมาตรฐานแล้ว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงประสงค์ให้มีการวิจัยติดตามและประเมินผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทุกระดับและประเภทการศึกษาโดยมุ่งประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcome of Education: DOE Thailand) ตามคุณลักษณะขั้นต่ำ 3 ด้าน ประกอบด้วย ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง ภายใต้ค่านิยมร่วมอันได้แก่ ความเพียรอันบริสุทธิ์ ความพอเพียง วิถีประชาธิปไตย ความเท่าเทียมเสมอภาค รวมทั้งการมีลักษณะนิสัยที่ดีและมีคุณธรรมพื้นฐานที่เป็นความดีงาม เช่น ความมีวินัย ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมทั้งการศึกษาให้เห็นถึงสภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งจะนำไปสู่การได้แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สามารถพัฒนาบุคลากรของชาติให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพ เป็นคนไทย 4.0 ที่สามารถแข่งขันกับทั่วโลกได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ในทุกระดับและประเภทการศึกษา

2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ในทุกระดับและประเภทการศึกษา

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยติดตามและประเมินผลครั้งนี้ เป็นการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยมีประเด็น/เนื้อหาสำคัญในการศึกษา 2 ประเด็น ประกอบด้วย

1.1) การประเมินคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education: DOE Thailand) ซึ่งกำหนดคุณลักษณะขั้นต่ำ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ผู้เรียนรู้ 2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และ 3) พลเมืองที่เข้มแข็ง โดยมีรายละเอียดของตัวบ่งชี้ตามระดับและประเภทการศึกษา ได้แก่ ปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย/อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ตามที่กำหนด ไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561

1.2) การศึกษาสภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนและแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ในทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยครอบคลุมแนวทางการจัดการศึกษา จำนวน 9 ประเด็น คือ 1) นโยบายและกลยุทธ์การจัดการศึกษา 2) หลักสูตร 3) การจัดการเรียนการสอน 4) สื่อและเครือข่ายการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผล 6) การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา 7) การส่งเสริมสนับสนุนของต้นสังกัด 8) ภาคีเครือข่ายที่ส่งเสริมการจัดการศึกษา และ 9) การบริหารจัดการและการบูรณาการการจัดการศึกษา

2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารสถานศึกษา ครู/อาจารย์ และผู้เรียนของสถานศึกษาในทุกระดับและประเภทการศึกษา ได้แก่

2.1) ระดับปฐมวัย ครอบคลุมสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) และกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)

2.2) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย/อาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครอบคลุมสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สถ.) กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษkตามอัธยาศัย (กศน.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) (เฉพาะ ปวช.) และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) (ร.ร.สาธิต)

2.3) ระดับอุดมศึกษา ครอบคลุมสังกัด กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) (สถาบันอุดมศึกษา) และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) (เฉพาะ ปวส.)

ทั้งนี้ รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง สถานประกอบการ เป็นต้น

3. พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และสถานศึกษา ครอบคลุมพื้นที่ และ 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

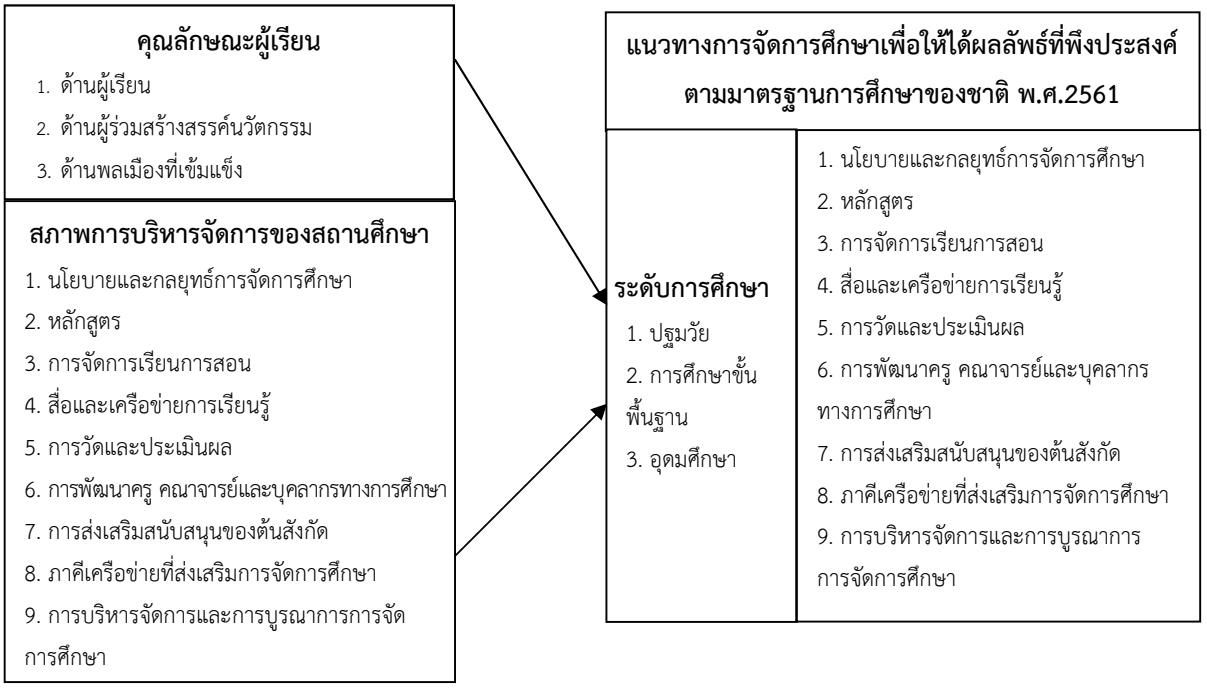
กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้เกิดขึ้นจากทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย 3 ด้าน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย

1) ด้านคุณลักษณะผู้เรียน ได้แก่ (1.1) ด้านผู้เรียนรู้ (1.2) ด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และ (1.3) ด้านพลเมืองที่เข้มแข็ง

2) ด้านสภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา ได้แก่ (2.1) นโยบาย/กลยุทธ์การจัดการศึกษา (2.2) หลักสูตร (2.3) การจัดการเรียนการสอน (2.4) สื่อและเครือข่ายการเรียนรู้ (2.5) การวัดและประเมินผล (2.6) การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (2.7) การส่งเสริมสนับสนุนของต้นสังกัด (2.8) ภาคีเครือข่าย และ (2.9) การบริหารจัดการและการบูรณาการการจัดการศึกษา

3) ด้านแนวทางการจัดการศึกษา ดำเนินการศึกษาตามกรอบ 9 ประการ เช่นเดียวกับด้านสภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษา ได้แก่ (3.1) นโยบาย/กลยุทธ์การจัดการศึกษา (3.2) หลักสูตร (3.3) การจัดการเรียนการสอน (3.4) สื่อและเครือข่ายการเรียนรู้ (3.5) การวัดและประเมินผล (3.6) การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (3.7) การส่งเสริมสนับสนุนของต้นสังกัด (3.8) ภาคีเครือข่าย และ (3.9) การบริหารจัดการและการบูรณาการการจัดการศึกษา จากกรอบแนวคิดข้างต้น แสดงเป็นภาพกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจำแนกการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ แต่ละระยะมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินคุณลักษณะผู้เรียน ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการศึกษาผลการประเมินของ สมศ. มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในทุกระดับและประเภทการศึกษา ทั้งระดับการศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษา ประกอบด้วย ครู/คณาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา/คณะกรรมการบริหารสถาบันการศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้ประกอบการ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในทุกระดับและประเภทการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 4,480 คน จำแนกเป็นระดับปฐมวัย 1,260 คน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2,830 คน และระดับอุดมศึกษา 390 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ให้ครอบคลุมทุกภูมิภาค ทุกสังกัด และทุกกลุ่มของผู้ให้ข้อมูล โดยแต่ละสังกัดกำหนดให้มีตัวแทนของจังหวัดในการประสานงานการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ตามจำนวนที่นักวิจัยกำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามจำนวน 26 ฉบับ และ 2) แบบบันทึกผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) 1 ฉบับ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องมือทั้ง 2 ประเภท ดังนี้

1) แบบสอบถามจำนวน 26 ฉบับ เป็นเครื่องมือที่ใช้ถามครู/อาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน/นักศึกษา กรรมการสถานศึกษา และผู้ประกอบการ (เฉพาะระดับ ปวช. ปวส. และอุดมศึกษา) จำแนกเป็นระดับการศึกษาปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) ระดับละ 4 ฉบับ สำหรับระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง (ปวส.) และระดับอุดมศึกษา ระดับละ 3 ฉบับ

ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาคุณภาพด้านความตรง (validity) และความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถามทั้ง 26 ฉบับ ได้ค่าความตรง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และค่าความเที่ยง โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า ได้ค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.88 – 0.99

2) แบบบันทึกผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) 1 ฉบับ เป็นแบบบันทึกผลการประเมินเชิงปริมาณในภาพรวม ข้อเสนอแนะของ สมศ. และแนวทางการนำผลการประเมินไปใช้ ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงโดยคณะนักวิจัยและที่ปรึกษาโครงการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงวันที่ 15 มกราคม – 15 มีนาคม 2565 แต่เนื่องจากอยู่ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 และเป็นช่วงปิดสถานศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูลจึงใช้วิธีการ 2 วิธี ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามปกติ และ 2) การเก็บรวบรวม ข้อมูลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Google form) โดยประสานงานกับผู้ช่วยนักวิจัยในแต่ระดับการศึกษา จำแนกตามภูมิภาค จังหวัด และสังกัด เป็นผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล ได้รับแบบสอบถามทั้งจากเอกสารและข้อมูลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จำนวนทั้งสิ้น 4,400 ฉบับ จากกลุ่มตัวอย่าง 4,480 คน คิดเป็น แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนร้อยละ 98.21

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผลการประเมินของ สมศ. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงวันที่ 1 – 30 มีนาคม 2565 โดยคณะผู้วิจัยใช้แบบบันทึกผลการประเมินของ สมศ. ที่แยกเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ตามที่ สมศ.จำแนกไว้ โดยเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ประเด็น คือ 1) ผลการประเมิน 2) ข้อเสนอแนะของ สมศ. และ 3) แนวทางการนำผลการประเมินไปใช้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกผลการประเมินของ สมศ.

ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยของผลการประเมินเชิงปริมาณ จำแนกตามระดับการศึกษา 3 ระดับตามกลุ่ม/ระดับการศึกษาที่ สมศ.กำหนด ได้แก่ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งได้แก่ ข้อเสนอแนะของ สมศ. และ แนวทางการนำผลการประเมินไปใช้ วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อประเมินคุณลักษณะผู้เรียน ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และศึกษาแนวทางการการจัดการศึกษา มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 143 คน จำแนกเป็นระดับปฐมวัย 25 คน ประถมศึกษา 25 คน มัธยมศึกษาตอนต้น 18 คน มัธยมศึกษาตอนปลาย 20 และ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) 20 คน ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) 14 คน และ อุดมศึกษา (ปริญญาตรีขึ้นไป) 21 คน

จากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 143 คน จำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ครู/อาจารย์ 39 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 38 คน ผู้ปกครอง 26 คน กรรมการสถานศึกษา 18 คน ผู้ประกอบการ 14 คน และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 8 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ด้วยวิธีการเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball selection technique) ที่เริ่มต้นจากการเสนอชื่อของคณะนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยที่อยู่ในแต่ละภูมิภาค/จังหวัด โดยคณะนักวิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเข้าสู่กระบวนการของแต่ละกลุ่มสนทนา

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวคำถามการสนทนากลุ่ม 17 ฉบับ จำแนกเป็นระดับปฐมวัย 2 ฉบับ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน(ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตร วิชาชีพ) 9 ฉบับ และระดับอุดมศึกษา (ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และระดับปริญญาตรีขึ้นไป) 6 ฉบับ

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แนวคำถามการสนทนากลุ่มทั้ง 17 ฉบับ สร้างโดย 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดองค์ประกอบและตัวแปรที่ต้องการศึกษาของแนวคำถามการสนทนากลุ่มแต่ละฉบับ จำแนกตามระดับการศึกษา และกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3) จัดทำคำถามการสนทนากลุ่มตามกรอบแนวคิดและตัวแปรที่ศึกษา 4) นำแนวคำถามการสนทนากลุ่มเสนอให้ที่ปรึกษาและคณะนักวิจัยประเมินเชิงวิพากษ์ความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของเครื่องมือ และ 5) ปรับปรุงแก้ไขแนวคำถามการสนทนากลุ่มและจัดพิมพ์เป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลในช่วงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ - วันที่ 9 มีนาคม 2565 โดยการจัดสนทนากลุ่มออนไลน์ผ่านโปรแกรม Microsoft Teams ใช้เวลาในการสนทนากลุ่มโดยประมาณ 2 ชั่วโมง 30 นาที ต่อกลุ่ม โดยจัดให้มีการสนทนากลุ่มทั้งสิ้น 15 ครั้ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยวิธีการตีความและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะผู้เรียนที่เป็นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561

1.1 ระดับปฐมวัย

1) พัฒนาการด้านร่างกาย ผู้เรียนมีพัฒนาการในระดับมาก ผู้เรียนมีน้ำหนัก/ส่วนสูงตามเกณฑ์ คล่องแคล่ว ทรงตัวได้ดี สามารถใช้มือและตาสัมพันธ์กันดี ดูแลสุขภาพตนเองได้ สามารถหลีกเลี่ยงสภาวะเสี่ยงจากบุคคลและสิ่งแวดล้อมได้

2) พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ผู้เรียนมีพัฒนาการในระดับมาก ร่าเริงแจ่มใส แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้เหมาะสม รู้จักยับยั้งชั่งใจ อดทนในการรอคอย ยอมรับและพอใจในความสามารถและ ผลงานของตนเองและผู้อื่น มีจิตสำนึกและค่านิยมที่ดี มีความมั่นใจ กล้าพูด กล้าแสดงออก ช่วยเหลือแบ่งปัน เคารพสิทธิ รู้หน้าที่รับผิดชอบ อดทนอดกลั้น ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม ตามที่สถานศึกษากำหนด ชื่นชมและมีความสุข กับศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว

3) พัฒนาการด้านสังคม ผู้เรียนมีพัฒนาการในระดับมาก โดยเด็กนักเรียนสามารถช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน มีวินัยในตนเอง ประหยัดและพอเพียง มีส่วนร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในและนอกห้องเรียน มีมารยาทตามวัฒนธรรมไทย ยอมรับหรือเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และแก้ไขข้อขัดแย้งโดยปราศจากการใช้ความรุนแรง

4) พัฒนาการด้านสติปัญญา ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านสติปัญญาในระดับมาก โดยเด็กสามารถสนทนาโต้ตอบและเล่าเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจ สามารถตั้งคำถามในสิ่งที่ตนเองสนใจหรือสงสัย มีความพยายามค้นหาคำตอบ สามารถอ่านนิทานและเล่าเรื่องที่ตนเองอ่านได้เหมาะสมกับวัย มีความคิดเชิงเหตุผลทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ การคิดแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจในเรื่องง่าย ๆ ได้ รวมทั้งสามารถใช้สื่อและเทคโนโลยีได้ตามวัย

1.2 ระดับประถมศึกษา

1) คุณลักษณะด้านผู้เรียนรู้ ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก โดยผู้เรียนรักและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ชอบการอ่าน มีความรู้พื้นฐาน ทักษะและสมรรถนะทางภาษา การคำนวณ มีเหตุผล มีนิสัยและสุขภาพที่ดี มีสุนทรียภาพในความงามรอบตัว

2) คุณลักษณะด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก โดยผู้เรียนมีความรับผิดชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะทางเทคโนโลยีดิจิทัล การคิดสร้างสรรค์ ภาษาอังกฤษ การสื่อสารและความรอบรู้ด้านต่าง ๆ

3) คุณลักษณะด้านพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก โดยสามารถแยกแยะ ผิดถูก ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม มีจิตอาสา รักท้องถิ่น และประเทศ

1.3 คุณลักษณะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1) คุณลักษณะด้านผู้เรียนรู้ ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยผู้เรียนรู้จักตนเอง มีเป้าหมายในการเรียน มีทักษะในการเรียนรู้และทักษะชีวิต มีความสามารถในการบริหารจัดการและดูแลสุขภาวะของตนเองได้ มีความรู้ตามหลักสูตร มีความสามารถในการศึกษาต่อและการทำงานได้เหมาะสมกับวัย

2) คุณลักษณะด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก ทั้งด้านทักษะในการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีความคิดสร้างสรรค์ ความรอบรู้ในข้อมูลสารสนเทศ และ การนำความคิดสร้างสรรค์ไปสร้างเป็นผลงาน แต่ยังต้องพัฒนาเรื่องการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการนำความคิดไปสร้างเป็นผลงานให้มากขึ้น

3) คุณลักษณะด้านพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก แต่ยังต้องพัฒนาผู้เรียนในเรื่องการแยกแยะสิ่งถูกผิดและความยุติธรรม ที่ยังมีปัญหาเรื่องความไม่สอดคล้องของสิ่งที่โรงเรียนสอนกับสิ่งที่สังคมปฏิบัติ และเรื่องความสำนึกและความภูมิใจในความเป็นคนไทยและพลเมืองอาเซียน

1.4 คุณลักษณะผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1) คุณลักษณะด้านผู้เรียนรู้ ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก โดยเป็นผู้มีความใฝ่รู้ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ มีทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา สามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้ดี มีทักษะชีวิตที่ดี มีความรู้ตามหลักสูตรและสามารถดูแลสุขภาวะของตนเองได้ โดยยังต้องพัฒนาในเรื่องการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และการมีทักษะชีวิตและอาชีพขึ้นอีก

2) คุณลักษณะด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก โดยผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการแก้ปัญหาและการทำงานกับผู้อื่น การคิดและและการอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล แต่ยังไม่เด่นชัดเรื่องความสามารถในการคิดริเริ่มตั้งธุรกิจด้วยตนเอง

3) คุณลักษณะด้านพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก ทั้งด้านความเชื่อในความเท่าเทียม ความเป็นธรรมในสังคม ความเสียสละและการทำงานเพื่อส่วนรวม ความกล้าหาญในการปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมจริยธรรม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและสังคม และมีความซื่อสัตย์ในการทำงาน

1.5 คุณลักษณะผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

1) คุณลักษณะด้านผู้เรียนรู้ ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก ทั้งด้านความใฝ่รู้ ความคิดริเริ่ม ทัศนะต่อการเรียนรู้ ทักษะการคิด ความเข้าใจและปรับตัวได้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้ การมีทักษะชีวิต ความรู้ตามหลักสูตร และความสามารถในการดูแลสุขภาวะของตนเอง

2) คุณลักษณะด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก ทั้งเรื่องความสามารถในการสื่อสาร การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การทำงานกับผู้อื่น การคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล การให้ข้อคิดเห็น และการริเริ่มตั้งธุรกิจ แต่ยังต้องพัฒนาในเรื่องความสามารถในการอธิบายกระบวนการทำงานของตนเอง

3) คุณลักษณะด้านพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก ทั้งเรื่องความเชื่อในความเท่าเทียม การเป็นผู้เสียสละและร่วมมือทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ความกระตือรือร้นในการร่วมสร้างและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และความซื่อสัตย์ในการทำงาน แต่สำหรับกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ห่างไกล กลุ่มที่อยู่พื้นที่ชายขอบและกลุ่มชาติพันธุ์จะมีคุณลักษณะด้านเทคโนโลยีด้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ

1.6 คุณลักษณะผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง (ปวส.)

1) คุณลักษณะด้านผู้เรียนรู้ ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก โดยผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้ ความคิดริเริ่ม ทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง และมีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน รวมทั้งมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ดี มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้ มีทักษะที่ดีที่เกี่ยวกับการคิด การตัดสินใจ การจัดการ มีความอดทน และการเอาชนะปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งส่วนใหญ่มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถดูแลร่างกายสุขภาวะของตนเองได้เป็นอย่างดี

2) คุณลักษณะด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ ในระดับมาก ผู้เรียนบางส่วนอาจมีปัญหาเรื่องของการสื่อสารที่เป็นทางการ ไม่กล้าแสดงออกด้านการพูดและการสื่อสาร แต่ในขณะเดียวกัน ก็สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ในส่วนของการคิดในเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนนั้น อาจยังไม่โดดเด่นนัก แต่ก็สามารถปรับตัวและยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นได้ดี และมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ประกอบการได้

3) คุณลักษณะด้านพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความเชื่อในความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในสังคม เป็นผู้ที่อยู่ในกรอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นผู้เสียสละ ร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมในการดูแลสังคม และสามารถปฏิบัติตามหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี มีจิตอาสา และมีความกระตือรือร้นในการร่วมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม และการดูแลสิ่งแวดล้อม มีความซื่อสัตย์และกล้าหาญในการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตนอยู่ในครรลองที่เหมาะสม

1.7 คุณลักษณะผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

1) คุณลักษณะด้านผู้เรียนรู้ ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก ผู้เรียนส่วนใหญ่รักในการเรียนรู้และตั้งใจเรียน มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา พร้อมที่จะเรียนรู้ มีความเข้าใจ และปรับตัวได้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ดี มีทักษะในด้านการใช้เทคโนโลยีสูง สามารถเรียนผ่านตามหลักสูตรและสามารถดำรงชีวิตและแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างงานและการประกอบอาชีพ มีการดูแลสุขภาวะทางด้านร่างกายของตนเป็นอย่างดี

2) คุณลักษณะด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก ผู้เรียนบางส่วนมีความสามารถในการสื่อสาร ในขณะที่บางส่วนยังมีปัญหาด้านการสื่อสารและในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ในส่วนของภาพรวมของการทำงาน ผู้เรียนจะมีความคิดสร้างสรรค์ มีเหตุผล กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความรู้ทางวิชาการที่เข้มแข็ง แต่ในขณะเดียวกันยังต้องพัฒนาทักษะที่เป็น Soft skill นอกจากนี้ ผู้เรียนที่เรียนตามหลักสูตรการใช้งานเป็นฐานหรือผู้เรียนในหลักสูตรเฉพาะ จะมีโอกาสนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับงานที่ทำคู่ขนานกับการเรียนสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ และสามารถจัดตั้งธุรกิจหรือกิจการเป็นของตนเองได้ และ

3) คุณลักษณะด้านพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านนี้ในระดับมาก โดยผู้เรียนส่วนใหญ่จะยึดถือสิทธิและความเท่าเทียม มีความกล้าแสดงออก และปกป้องสิทธิของตนเอง มีความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานกับบุคคลในองค์กร มีความเชื่อมั่นในตนเองค่อนข้างสูง กล้าหาญในการปฏิบัติตนในการเป็นคนดี เคารพในกฎระเบียบและกติกาสังคม รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งการร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพื่อแสดงจุดยืนของตนเอง

2. สภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561

2.1 ด้านนโยบายและกลยุทธ์การจัดการศึกษา โดยภาพรวมทุกระดับการศึกษามีการดำเนินการตามนโยบายและกลยุทธ์การจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับการศึกษา

2.2 ด้านหลักสูตร ทุกระดับการศึกษามีการปรับและพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับการศึกษาและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติโดยเน้นการพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางของหลักสูตรฐานสมรรถนะมากขึ้น โดยในกลุ่มอาชีวศึกษาเน้นการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของตลาดแรงงานก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังพบว่าการพัฒนาหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สถานศึกษาแต่ละแห่งมีจุดเน้นการพัฒนาหลักสูตรแตกต่างกัน ขึ้นกับสังกัดและบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

2.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน ทุกระดับการศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและใช้การเรียนรู้เชิงรุก (active learning) มากขึ้น และพบข้อมูลว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้นยังไม่เน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเท่าที่ควร ส่วนระดับ ปวช. เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงมากกว่าระดับอื่น ๆ

2.4 ด้านสื่อและเครือข่ายการเรียนรู้ ทุกระดับการศึกษามีความพยายามในการใช้สื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญกับการใช้สื่อที่หลากหลาย และการใช้เครือข่ายจากชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างเด่นชัด ส่วนระดับ ปวส.ให้ความสำคัญกับความพร้อมและความทันสมัยของสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมาก

2.5 ด้านการวัดผลประเมินผล ทุกระดับการศึกษาดำเนินการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการวัดตามสภาพจริงเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละระดับการศึกษา โดยสายอาชีวศึกษาทั้งระดับ ปวช. และ ปวส. เน้นการวัดสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพอย่างเด่นชัด

2.6 ด้านการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา พบว่าทุกสังกัดมีระบบในการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาให้ครู คณาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก แต่ก็พบว่าครูในสถานศึกษาขนาดเล็กของการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ค่อยได้รับการพัฒนา เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนครูจนทำให้ครูที่มีอยู่ไม่มีเวลาเข้ารับการพัฒนา ขณะที่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายครูได้รับการพัฒนาไม่ตรงกับความต้องการจำเป็น และครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนได้รับการพัฒนาในสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย

2.7 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของต้นสังกัด พบว่าต้นสังกัดมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาครู อาจารย์ การประสานนโยบายและกลยุทธ์การดำเนินการ การบริหารงานบุคคล และการนิเทศกำกับติดตาม ยกเว้นสถานศึกษาเอกชนที่สะท้อนว่าหน่วยงานต้นสังกัดส่วนใหญ่เข้ามามีบทบาทในการควบคุมกำกับติดตามเป็นหลัก

2.8 ด้านภาคีเครือข่ายที่ส่งเสริมการจัดการศึกษา พบว่าทุกสังกัดมีความพยายามร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยเฉพาะระดับอาชีวศึกษาทั้งระดับ ปวช. และ ปวส.ที่เน้นการสร้างภาคีเครือข่ายกับสถานประกอบการในลักษณะของทวิภาคีเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งฝึกงาน/ฝึกประสบการณ์

2.9 ด้านการบริหารจัดการและการบูรณาการการจัดการศึกษา พบว่าทุกสังกัดมีการบริหารจัดการ โดยการจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายใน การนิเทศการศึกษา การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการบริหาร และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วน เพื่อบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ แต่พบข้อมูลจากสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ระบุว่าการนิเทศการศึกษายังขาดความจริงจังและใช้ประโยชน์จากการนิเทศเพื่อการพัฒนาครูไม่มากนัก

3. แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561

โดยภาพรวมของทุกระดับการศึกษามีแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ดังนี้

3.1 ด้านนโยบายและกลยุทธ์การจัดการศึกษา หน่วยงานระดับนโยบาย ต้นสังกัด และสถานศึกษาควรสื่อสารและถ่ายทอดนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติให้ถึงสถานศึกษา ครู

บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา/กรรมการสภาสถาบัน และทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้สังคมร่วมมือกัน มีทิศทางและเป้าหมายเดียวกันในการจัดการศึกษา

3.2 ด้านหลักสูตร ควรปรับปรุงหลักสูตรในทุกระดับการศึกษาให้เน้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน หลักสูตรมีความทันสมัย เป็นประโยชน์ ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม และบูรณาการระหว่างความรู้สากลกับองค์ความรู้ของท้องถิ่น โดยเฉพาะระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาหลักสูตรควรเน้นการฝึกปฏิบัติจริงในสถานประกอบการให้มาก โดยหลักสูตรต้องเน้นทั้งด้านองค์ความรู้ ทักษะการทำงาน ทักษะชีวิตและคุณลักษณะของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติรวมทั้งเน้นด้านคุณธรรม จริยธรรมและเจตคติที่ดีต่อการทำงาน

3.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาและหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาควรสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียถึงเป้าหมายและวิธีการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน โดยยังคงมุ่งพัฒนาผู้เรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาศักยภาพและความถนัดของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เน้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงและเชื่อมโยงเข้ากับพื้นที่จริง (area based) และต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งส่วนที่เป็น hard skill และ soft skill

3.4 ด้านสื่อและเครือข่ายการเรียนรู้ สถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการใช้สื่อและเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ประโยชน์จากเครือข่ายการเรียนทั้งที่มีในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.5 ด้านการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ต้นสังกัดควรจัดให้มีระบบการพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของครู ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เอื้อให้ครูได้มีโอกาสเข้ารับการพัฒนาอย่างทั่วถึง สำหรับระดับอาชีวศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการผลิตครู อาจารย์และจัดสรรอัตรากำลังให้เพียงพอต่อความต้องการ

3.6 ด้านการวัดผลประเมินผล ควรพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกันทุกระดับการศึกษา โดยใช้มาตรฐานการศึกษาของชาติเป็นกรอบในการวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลต้องใช้เครื่องมือและวิธีการที่มีคุณภาพ ชัดเจน โปร่งใส เชื่อถือได้ สำหรับระดับอาชีวศึกษาซึ่งต้องสอบมาตรฐานวิชาชีพควรเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถเลือกสมรรถนะย่อยที่ตรงกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษานั้น ๆ ได้ เพื่อให้การวัดและประเมินผลวัดได้ตรงกับสิ่งที่เรียน

3.7 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของต้นสังกัด หน่วยงานต้นสังกัดควรพัฒนาฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) และระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาให้มีความเสถียร สามารถใช้ประโยชน์ได้จริงเพื่อความถูกต้องและประโยชน์ในการดำเนินงานและเพื่อแก้ปัญหาการขอข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งทำให้โรงเรียน/สถานศึกษาเสียเวลาในการตอบข้อมูลอย่างมาก โดยต้นสังกัดควรใช้ผลการประเมิน O-NET, NT, V-NET, I-NET ฯ รวมทั้งผลการประกันคุณภาพ มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดอย่างจริงจัง

3.8 ด้านภาคีเครือข่ายที่ส่งเสริมการจัดการศึกษา สถานศึกษาควรใช้ประโยชน์จากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อการจัดการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ โดยแสวงหาและพัฒนาภาคีเครือข่ายให้เข้มแข็ง มีกิจกรรมต่อเนื่อง

สม่ำเสมอ โดยเฉพาะระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ล้วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมาก

3.9 ด้านการบริหารจัดการและการบูรณาการการจัดการศึกษา หน่วยงานระดับนโยบาย ต้นสังกัด และสถานศึกษา ควรทบทวนกฎหมายและระเบียบปฏิบัติที่ไม่เอื้อ/ไม่ส่งเสริมต่อการดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ เช่น กฎหมายและระเบียบปฏิบัติในการให้สถานประกอบการเข้ามาร่วมจัดการศึกษากับสถานศึกษาเป็นต้น รวมทั้งการปรับปรุงวิธีการจัดสรรงบประมาณที่คำนึงถึงค่าใช้จ่ายพื้นฐานของสถานศึกษาตามความเป็นจริง โดยไม่ยึดการจัดสรรงบประมาณตามจำนวนรายหัวนักศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว สำหรับระดับอุดมศึกษาควรพิจารณาการกำหนดกฎระเบียบที่ไม่ตึงเกินไป จนเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาให้เกิดความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการและสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และไม่เปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างอัตลักษณ์ของแต่ละสถาบัน เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการการประเมินคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 โดยภาพรวมพบว่าผู้เรียนในทุกระดับการศึกษามีคุณลักษณะในระดับมากทั้งด้านผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง เหตุที่ได้ผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะทุกระดับการศึกษาได้พัฒนาให้มีเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับอย่างชัดเจนและเกณฑ์ของแต่ละระดับการศึกษาดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 รวมทั้งแต่ละสังกัดมีมาตรการในการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาชาติสู่การปฏิบัติในแต่ละระดับและประเภทการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563ก) ที่ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาต้องปฏิบัติ คือ 1) วางแผนสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักถึงความสำคัญและการนำมาตรฐานการศึกษาระดับชาติสู่การปฏิบัติ และ 2) จัดตั้งคณะทำงานที่รับผิดชอบโดยตรง เพื่อประสานงานสร้างความเข้าใจส่งเสริม และกำกับติดตามให้เป็นไปตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2. จากผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยภาพรวมทุกสังกัดมีความพยายามในการดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยแต่ละสังกัดมีการดำเนินงานแตกต่างกันบ้าง ทั้งนี้ขึ้นกับระดับการศึกษา จุดเน้น และบริบทของแต่ละสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านสื่อและเครือข่ายการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ชายขอบมักขาดความพร้อมด้านสื่อและอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้มากกว่าโรงเรียนในเขตเมือง และครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาน้อยกว่าครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งเหตุที่มีสภาพการบริหารจัดการของทุกระดับการศึกษาล้วนมุ่งดำเนินการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษาของชาติอาจเป็นเพราะแต่ละระดับและสังกัดล้วนดำเนินการตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579 นโยบาย แผน กลยุทธ์ และมาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ที่กล่าวว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21

3. จากแนวทางการการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติที่พบว่า ควรสื่อสารและถ่ายทอดนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ควรพัฒนาหลักสูตรให้เน้นการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นการเรียนรู้เชิงรุกที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และการวัดผลประเมินผลต้องใช้มาตรฐานการศึกษาของชาติเป็นกรอบในการวัดและประเมินผล เหตุที่ได้แนวทางเช่นนี้ในทุกระดับการศึกษา อาจเป็นเพราะแนวทางดังกล่าวเป็นหลักการพื้นฐานในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563ข) ที่ได้จัดทำรายงานการติดตามความก้าวหน้าการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 สู่การปฏิบัติ ในปี 2563 โดยมีข้อเสนอว่าควรให้ทุกฝ่ายเห็นเป้าหมายเดียวกันอย่างชัดเจนทั้งเรื่องหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องมาตรฐานการศึกษาของชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดแนวทางการวัดประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และพัฒนาแบบวัดประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ได้มาตรฐาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะโดยภาพรวมของการนำผลการวิจัยไปใช้ในทุกระดับการศึกษา มีดังนี้

1.1 ด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การศึกษา หน่วยงานระดับนโยบายและต้นสังกัด ควรสื่อสารและถ่ายทอดนโยบายการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติให้กับสถานศึกษา ครู คณาจารย์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสังคมทุกภาคส่วน เพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมกันจัดการศึกษาไปในทิศทางและเป้าหมาย

1.2 ด้านหลักสูตร ทุกระดับการศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรที่สนองต่อกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยภาพรวมหลักสูตรควรเน้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน เป็นหลักสูตรที่บูรณาการข้ามศาสตร์ ตรงกับความต้องการของตลาด ทันความก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลง และมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทั้งคนเก่ง และคนดี มีทักษะและความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และออกแบบ เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นนักนวัตกร

1.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน ทุกระดับการศึกษาควรจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นการฝึกปฏิบัติให้มาก โดยเฉพาะระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาทั้งด้านทักษะวิชาชีพ (hard skill) ทักษะมนุษย์และการอยู่ร่วมกัน (soft skill) และการเชื่อมโยงเข้ากับพื้นที่จริง (area based) โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (work based education) ที่กำหนดให้มีการฝึกงานและฝึกประสบการณ์วิชาชีพในทุกชั้นปี เน้นการเรียนรู้ภาคทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติเพื่อเป็นการเสริมทักษะและประสบการณ์ให้เตรียมพร้อมสำหรับการทำงานทั้งในระหว่างการศึกษาและภายหลังสำเร็จการศึกษา

1.4 ด้านสื่อและเครือข่ายการเรียนรู้ ทุกระดับการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการใช้สื่อ เทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน

1.5 ด้านการวัดและประเมินผล ทุกระดับการศึกษาควรปรับวิธีการวัดผลประเมินผลโดยใช้คุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติเป็นเป้าหมายใน

การวัดและประเมินผล โดยพัฒนาให้เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลวัดได้ตรงตามสภาพจริง แม่นตรง ถูกต้อง เครื่องมือมีความหลากหลายเหมาะสมกับสิ่งที่วัด ระบบการวัดและประเมินผลสอดคล้องต่อเนื่องกันในทุกระดับการศึกษา

1.6 ด้านการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด ควรพัฒนาครูอาจารย์ในทุกระดับการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของครู/อาจารย์ และพัฒนาให้ครบสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ โดยเฉพาะเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการบูรณาการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โดยครู/อาจารย์ในทุกสังกัดควรได้รับการพัฒนาให้เท่าเทียมกันอย่างทั่วถึง ทั้งด้านการพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนทักษะ (upskill) และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน (reskill)

1.7 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนของต้นสังกัด หน่วยงานต้นสังกัดควรนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามาใช้เป็นสารสนเทศในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้แก่สถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ควรจัดทรัพยากรทางการศึกษาให้เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา

1.8 ด้านภาคีเครือข่ายที่ส่งเสริมการจัดการศึกษา สถานศึกษา ภาคีเครือข่าย ครอบครัว ชุมชน และสังคมควรร่วมมือกันพัฒนาคุณลักษณะเป็นผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมและความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ผู้เรียนในทุกระดับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะระดับอาชีวศึกษาต้องแสวงหาความร่วมมือเพิ่มเติมกับสถานประกอบการที่มีศักยภาพพร้อมจะถ่ายทอดองค์ความรู้ทั้งสถานประกอบการในประเทศและต่างประเทศ

1.9 ด้านการบริหารจัดการและบูรณาการการจัดการศึกษา รัฐควรบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้แก่สถานศึกษาด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม โดยเฉพาะกลุ่มสถานศึกษาและผู้เรียนที่อยู่ห่างไกล เพื่อให้มีโอกาสด้านความเสมอภาคในการรับการศึกษาที่มีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยติดตามและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยเน้นการศึกษาเชิงลึกของแต่ละระดับการศึกษา หรือสถานศึกษาในแต่ละสังกัด เพื่อให้ได้สารสนเทศจากการวิจัยที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละระดับการศึกษา หรือสถานศึกษาในแต่ละสังกัด

2.2 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ควรส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบหรือแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนที่เป็นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561

2.3 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ควรส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานหรือบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินทางการศึกษา ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือประเมินคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือสถานศึกษาสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินการประเมินคุณลักษณะผู้เรียน

2.4 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัด ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อถอดบทเรียนจากการจัดการศึกษของสถานศึกษา เพื่อค้นหา วิธีการ กระบวนการ รูปแบบหรือ

แนวทางที่เป็นแบบปฏิบัติที่ดี (best practice) ของสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2.5 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัด ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาเพื่อค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2.6 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัด ควรส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนที่เป็นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ทั้งนี้เพราะคุณลักษณะผู้เรียนที่เป็นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ จะเกิดขึ้นได้จะขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษา

2.7 หน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดทำชุดสื่อ และ/หรือ ชุดโครงการต้นแบบสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนที่เป็นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดทำโครงการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบแนวทางของชุดโครงการต้นแบบให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

รายการอ้างอิง

ชูชาติ พ่วงสมจิตร์, เก็จกนก เอื้อวงศ์, กุลชลี จงเจริญ, นงเยาว์ อุทุมพร, และ ฐิติกรณ์ ยาวิไชย จารึกศิลป์ (2565). *ร่างรายงานการวิจัยติดตามและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ*. 21 เซ็นจูรี่.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561*. 21 เซ็นจูรี่.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานผลการขับเคลื่อนมาตรฐานการศึกษาของชาติ ประจำปี 2562*. 21 เซ็นจูรี่.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563ก). *แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติสำหรับประเทศไทย*. 21 เซ็นจูรี่.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563ข). *รายงานผลการวิจัยแนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ*. สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.